

دانشگاه علوم پزشکی کرمان

دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی

پایان‌نامه جهت اخذ مدرک دکتری تخصصی (PhD) در رشته مدیریت خدمات بهداشتی
و درمانی

عنوان:

آینده‌پژوهی مدیریت مراقبت‌های اولیه سلامت در ایران با رویکرد سناریونویسی

توسط: سجاد خسروی

اساتید راهنما: دکتر رضا دهنویه، دکتر محمدحسین مهران‌الحسنی

استاد مشاور: دکتر علی‌اکبر حق‌دوست

سال تحصیلی: ۱۳۹۷-۱۳۹۸

چکیده

مقدمه و اهداف: نظام مراقبت‌های اولیه سلامت در ایران نقش گسترده‌ای در ارتقا سطح سلامت جامعه در دهه‌های گذشته داشته است. اما امروزه با توجه به تغییرات صورت گرفته در دنیا، عوامل متعددی بر عملکرد این برنامه تأثیرگذار می‌باشند. هدف پژوهش حاضر آینده‌پژوهی مدیریت مراقبت‌های اولیه سلامت با رویکرد سناریونویسی می‌باشد.

روش کار: پژوهش حاضر یک مطالعه آینده‌پژوهی با رویکرد اکتشافی است که با استفاده از روش سناریونویسی شبکه جهانی کسب و کار (GBN) انجام پذیرفته است. بنابراین این پژوهش از نظر هدف، اکتشافی و از لحاظ روش اجرا، ترکیبی از روش‌های کمی و کیفی (ترکیبی) و از بعد نتایج، پژوهشی کاربردی است. پژوهش حاضر شامل پنج فاز بود. فاز اول برای شناسایی چالش‌ها و نقاط ضعف، فاز دوم تعیین عوامل درونی و بیرونی مؤثر بر PHC، فاز سوم شناسایی مهم‌ترین عوامل کلیدی و پیشران‌ها، فاز چهارم تدوین سناریوها و فاز پنجم به‌منظور شناسایی استراتژی‌های پابرجا انجام پذیرفت. مشارکت‌کنندگان در این پژوهش با روش نمونه‌گیری مبتنی بر هدف و با حداکثر تنوع انتخاب شدند. از روش‌های مرور نظام‌مند، مطالعه کیفی، تحلیل STEEP، پیمایشی، سناریونویسی و نظرات خبرگان در مراحل مختلف پژوهش استفاده شد.

یافته‌ها: با بررسی چالش‌ها و نقاط ضعف برنامه مراقبت‌های اولیه سلامت ایران از طریق یک مطالعه مرور نظام‌مند و بررسی عوامل تأثیرگذار بر آینده مراقبت‌های اولیه سلامت با انجام یک مطالعه کیفی ۹۰ عامل کلیدی و پیشران تأثیرگذار بر آینده مراقبت‌های اولیه سلامت ایران شناسایی گردیدند. سپس بعد از انجام مرحله پیمایشی، مهم‌ترین این عوامل استخراج گردیدند (۲۷ عامل). پس از رتبه‌بندی این عوامل بر اساس دو معیار میزان اهمیت و عدم قطعیت، دو عدم قطعیت کلیدی، وضعیت اقتصادی کشور و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، به‌عنوان محورهای تشکیل سناریو انتخاب گردیدند که بر اساس این دو عدم قطعیت چهار سناریو ایجاد گردید. در آخر بر اساس سناریوهای ترسیم‌شده، ۹ استراتژی پابرجا بر اساس نظر خبرگان معرفی گردیدند.

نتیجه‌گیری: سازمان جهانی بهداشت در چهلمین سالگرد شکل‌گیری مراقبت‌های اولیه سلامت بر اجرای صحیح و تکمیل برنامه مراقبت‌های اولیه سلامت در کشورها تأکید کرده‌اند. این امر نشان‌دهنده مؤثر و مفید بودن این برنامه می‌باشد. با این حال، پس از گذشت چهل سال از این برنامه در ایران، و علیرغم اینکه این برنامه در ایران موفقیت‌های زیادی در ارتقا سطح سلامت جامعه داشته است، امروزه با توجه تغییرات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و زیست‌محیطی دیگر پاسخگوی نیازهای جدید مردم نیست و نیاز به اصلاح ساختاری دارد. نتایج این پژوهش می‌تواند بر اساس آینده‌پیش‌روی مراقبت‌های اولیه سلامت، گزینه‌های معقولی برای مداخلات اثربخش در اختیار سیاست‌گذاران این حوزه قرار دهد.

کلیدواژه‌ها: آینده‌پژوهی، مراقبت‌های اولیه سلامت، سناریو، ایران

Abstract

Background and Objectives: Primary health care system in Iran has played an extensive role in promoting people's health in the past decades. However, regarding universal developments in the different global aspects effective on health, performing this system has been influenced. The aim of the present research is to explore the future of primary health care system with a scenario approach.

Methods: This study is an exploratory future study carried out using the Global Business Network Scenario (GBN) method. This research in terms of purpose was exploratory, in terms of the design process was a combination of quantitative and qualitative (combined) methods, and in

terms of results is an applied research. Us defined five phases for this research. The first phase was to identify challenges and weaknesses, the second phase was to determine the internal and external factors affecting PHC, the third phase was to identify the most important factors and drivers, the fourth phase was to the development of scenarios and the fifth phase was to identify robust strategies. Purposeful sampling method selected the participants in this study and with maximum diversity. Us used the systematic review, framework analysis, STEEP analysis, survey, scenario and expert panel at different stages of the research.

Results: By examining the challenges and weaknesses of Iran's primary health care program through a systematic review and the study of factors affecting the future of primary health care by performing a qualitative study, identified 90 key factors and influential factors on the future of primary health care in Iran. Then, after survey stage, the most important factors were extracted (22 factors). After ranking these factors based on two criteria of significance and uncertainty, two key uncertainties, the economic situation of the country and the use of new technologies, were selected as the scenarios for the formation of the scenario, based on these two uncertainties, four scenarios were created., based on the scenarios drawn up, us introduced nine consistent strategies based on expert opinion.

Conclusion: The World Health Organization has emphasized on the correct implementation and completion of the primary health care program in countries on the 40th anniversary of the Declaration of Alma-Ata. The anniversary of this seminal milestone in global health provides an opportunity to reaffirm the principles of the original declaration and underline the importance of primary health care to achieve our collective goals for the 21st century. However, after forty years of this program in Iran, and although this program in Iran has had great success in improving the health of the community, nowadays, due to social, economic, political and environmental changes, it does not meet the new needs of the people and Needs structural reform. The results provide policy-makers with reasonable options for effective interventions based on the future of primary health care.

Keywords: Future Studies, Primary Health Care, Scenario, Iran

Kerman University of Medical Sciences
Faculty of Management & Medical Informatics

In Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Ph.D.

Title:

**Futures Studies of Primary Health Care Management in Iran: A Scenario
Planning Approach**

By: Sajad Khosravi

Supervisors:

Reza Dehnavieh (Ph.D.)

Mohammad Hossein Mehrolhassani (Ph.D.)

Advisor:

Ali Akbar Haghdoost (MD,Ph.D.)

Year: ۲۰۱۸